

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 7 augustus 2014 inzake afschrift van de antwoordbrief aan de Stichting Studerende Moeders over de problematiek rond jonge moeders die een opleiding volgen (2014Z13902).

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie,
Arends

I	Vragen en opmerkingen uit de fracties	2
1.	Algemeen	2
2.	De brief aan de Stichting Steunpunt Studerende moeders	2
II	Reactie van de Minister	6

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Algemeen

De leden van de VVD-fractie danken de Minister voor haar brief. Het is een belangrijk thema, omdat juist voor deze doelgroep het belangrijk is dat zij het onderwijs kunnen afronden. Zij wijzen daarbij wel op de eigen verantwoordelijkheid van de doelgroep en zien aanleiding tot het maken van twee opmerkingen.

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de antwoordbrief van de Minister betreffende jonge moeders die een opleiding volgen. Deze leden zijn van mening dat om volwaardig aan de samenleving te kunnen deelnemen de nationale en lokale overheden jonge moeders gelijke kansen moeten bieden wat betreft het volgen van een opleiding. De voornoemde leden hebben daarom nog wel enkele opmerkingen.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de voorliggende brief. Zij hebben hierbij enkele vragen en opmerkingen. Goed toegankelijk onderwijs is juist voor studerende (alleenstaande) moeders van groot belang, belemmeringen die zij ervaren, dienen voortvarend te worden opgelost.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de antwoordbrief van de Minister aan het Steunpunt Studerende Moeders van 10 juni 2014. Deze leden constateren dat er een grote kloof bestaat tussen de perceptie van studerende moeders/Steunpunt Studerende Moeders en het gevoerde beleid.

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de beantwoording van de brief van de Stichting Steunpunt Studerende Moeders door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Graag willen zij het kabinet nog enkele vragen voorleggen.

2. De brief aan de Stichting Steunpunt Studerende moeders

Ten eerste vragen de leden van de VVD-fractie de Minister wat de keerzijde is van een extra bijdrage van € 450 aan studerende moeders. Hoe wordt voorkomen dat door extra toelage er een stimulans ontstaat om tijdens de studie al moeder te worden, met name in grote steden? Deze leden vragen uit welk budget de € 450 afkomstig is en hoeveel het in totaal is. Tevens vragen zij of dit alleen voor mbo¹-studenten is, aangezien er in het profileringsfonds ook al middelen beschikbaar zijn. Ten tweede vragen deze leden naar de opbouw en invulling van het onderwijs zelf. Waar het de verantwoordelijkheid van de studerende moeder zelf is om haar kind op te voeden én onderwijs te volgen, is het van groot belang dat de instellingen rekening houden met deze doelgroep door modulair onderwijs aan te bieden, door flexibel onderwijs aan te bieden en door in deeltijd studeren mogelijk te maken. Ook is deze doelgroep gebaat bij

¹ mbo: middelbaar beroepsonderwijs

flexibele stagevormen. De voornoemde leden vragen of de Minister haar visie op dit aspect kan geven.

De leden van de PvdA-fractie lezen dat (jonge) moeders belemmeringen ervaren bij het volgen van een opleiding als gevolg van het combineren van studie en zorgtaken. Het betreft hier bijvoorbeeld onnodige vertraging en uitval door onvoldoende specifieke begeleiding en coaching. Zij vragen in hoeverre de beleefde problemen in de praktijk voorkomen. Hoeveel jonge moeders stoppen voortijdig met hun opleiding of lopen vertraging op tijdens hun opleiding als gevolg van het ontbreken van voldoende specifieke begeleiding? In brief aan de Kamer wordt gesteld dat er navraag is gedaan bij mbo-instellingen, maar de leden willen graag dat ook bij de betreffende doelgroep, studerende (jonge) moeders, navraag wordt gedaan met betrekking tot welke knelpunten zij ervaren bij het volgen van een opleiding. De leden vragen hoe de onderwijsinstellingen betere randvoorzieningen, zoals (specifieke) begeleiding willen gaan aanbieden aan jonge moeders en in hoeverre bestaande (sociale) regelingen hierbij aansluiten en wat de mogelijkheden zijn om «zwangerschapsverlof» te verlenen aan net bevallen moeders die een opleiding volgen. Verder vragen de leden hoe de lokale en nationale overheden op het voldoende aanbod van voorzieningen aan studerende moeders willen gaan toezien. Het kabinet heeft toegezegd in gesprek te gaan met de VNG². De leden vragen of dit gesprek heeft plaatsgevonden en zo ja, wat de uitkomsten daarvan waren en zo nee, wanneer het kabinet van plan is dit te gaan doen. Met betrekking tot de financiële ondersteuning vragen de leden in hoeverre alle alleenstaande studerende moeders kinderopvangtoeslag ontvangen, gezien in de regeling staat aangegeven dat het een mogelijkheid is. In de brief aan de Kamer wordt gesteld dat in de Wet studiefinanciering 2000³ staat dat bij bijzondere omstandigheden de diplomatermijn kan worden verlengd. De leden vragen of zwangerschap en/of zorg voor een jong kind grond is om aanspraak te maken op deze regeling. Verder vragen de voornoemde leden in hoeverre studerende moeders boven de dertig volledig gebruik kunnen maken van het sociaal leenstelsel.

Deze leden zijn kortom van mening dat het combineren van studie en zorgtaken beter mogelijk moet worden gemaakt. In de antwoordbrief wordt gerefereerd aan de mogelijkheid om een apart rooster voor jonge moeders aan te bieden. Zij vragen in hoeverre een dergelijke aanpak succesvol blijkt en als deze aanpak succesvol is of het dan mogelijk is om dergelijke aangepaste roosters aan te bieden bij meer opleidingen en/of onderwijsinstellingen. Aan de andere kant zijn er ook enkele scholen die werken met een aanwezigheidsplicht waarbij moeders moeite ervaren met het volgen van een opleiding. Een aanwezigheidsplicht houdt in dat wanneer een student afwezig is bij het volgen van onderwijs deze kan worden uitgeschreven voor een cursus of tentamen. Doordat moeders studie en zorgtaken moeten combineren kan dit zorgen voor extra uitval buiten hun schuld om, of vertraging bij het volgen van hun opleiding wanneer er een aanwezigheidsplicht geldt. De voornoemde leden merken daarnaast op dat de scholingsplicht, welke stelt dat moeders een opleiding moeten volgen en afmaken, kan leiden tot hoge schulden. De uitval en vertraging brengen dus extra kosten met zich mee en (jonge) moeders lopen hier een hoger risico vanwege de combinatie van zorgtaken en studie. Dit is, volgens het kabinet, een te rechtvaardigen feit. De leden vragen waarom dit zo is en of zij dit standpunt nader kunnen onderbouwen.

Verder lezen de leden dat er in de brief wordt ingegaan op de rol van gemeenten en dat de taken en verantwoordelijkheden vooral daar liggen.

² VNG: Vereniging Nederlandse Gemeenten

³ Stb. 2000, nr. 286

Dit schept een onduidelijk en onzeker beeld over de mogelijkheden van het volgen van een opleiding door jonge moeders. Het kabinet stelt dat er een brochure zal worden opgesteld waarin informatie te vinden zal zijn voor moeders die een opleiding willen volgen. De leden zien dit als een positieve ontwikkeling maar vragen hoe het kabinet het opstellen van deze brochure voor zich ziet. Zij vragen of deze brochure algemene informatie bevat die geldt voor alle gemeenten of dat dit specifiek per gemeente zal worden aangegeven en zo ja, hoe het kabinet ervoor zorgt dat iedere gemeente studerende moeders afdoende informeert. Tevens vragen zij of studerende moeders ook worden geïnformeerd over de tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang. Verder vragen de voornoemde leden op welke termijn deze brochure beschikbaar zal zijn. Tevens zijn deze leden van mening dat vrouwen in de bijstand ook gestimuleerd moeten worden om economische zelfstandigheid te bevorderen. Zij vragen in hoeverre vrouwen vrijstelling krijgen van sollicitatieplicht wanneer zij een opleiding volgen. Verder willen de leden dat ook thuiszittende vrouwen bereikt worden om economisch zelfstandiger te worden. De leden zijn van mening dat er actief beleid moet worden gevoerd om niet-uitkeringsgerechtigde vrouwen te stimuleren om te gaan studeren en vragen in welke mate dit gebeurt.

De leden van de SP-fractie maken zich zorgen om de gevolgen van huidig gemeentelijk beleid. Dat werkloze jongeren worden gestimuleerd om een opleiding te volgen, is positief. Een opleiding biedt meer mogelijkheden. Dat jongeren in plaats van een bijstandsuitkering worden doorverwezen naar de studiefinanciering en daarmee gedwongen worden zich in de schulden te steken, is voor deze leden echter onacceptabel. Zij vragen de Minister uitgebreid toe te lichten op welke wijze zij het moreel én juridisch verdedigbaar vindt dat mensen tegen hun wil grote schulden (bijvoorbeeld gedurende de studieperiode maandelijks € 279 basisbeurs lenen, € 476 eenoudertoeslag en eventuele extra leningen, komen neer op een schuld van € 35.000 – € 45.000⁴) moeten aangaan. Zij vragen of de Minister erkent dat deze studenten om hun gezin te onderhouden in de meeste gevallen noodgedwongen extra moeten bijlenen. Erkent de Minister dat het aangaan van een schuld nooit een van buiten opgelegde verplichting mag zijn, voor welk doel de lening dan ook wordt afgesloten, zo vragen de leden.

Deze leden vragen de Minister ook in te gaan op de problemen die alleenstaande studerende ouders ondervinden die nog wel een bijstandsuitkering ontvangen, maar worden geconfronteerd met de wijzigingen in de kindregelingen. Zij vragen welke wijzigingen voor alleenstaande studerende ouders van toepassing zijn en welke inkomenseffecten (netto en bruto) deze wijzigingen hebben voor deze studerende ouders en welk effect dit heeft op mogelijke voortijdige uitval van de studie. Kan de Minister toelichten hoe het in de schulden steken van deze (alleenstaande) moeders zich verenigt met haar visie over economische zelfstandigheid van vrouwen? Zij vragen of zij de mening deelt dat door de hoogte van de studieschuld die zij hebben moeten aangaan deze vrouwen juist op achterstand komen te staan. Kan de Minister toelichten hoe haar opvatting zich verenigt met de zorgen van de Staatssecretaris Sociale Zaken en Werkgelegenheid over de schuldenproblematiek?

Daarnaast vragen zij aan de Minister hoe het kan gebeuren dat wanneer deze beoogde studenten niet op de opleiding worden toegelaten vanwege hun leeftijd, hun uitkering alsnog wordt stopgezet. Zij vragen de Minister of opleidingen een leeftijdsgrens mogen hanteren, en zo nee, op welke wijze zij een einde gaat maken aan de bestaande praktijk dat vooral mbo-opleidingen oudere deelnemers niet willen toelaten. In hoeverre wordt bij de beslissing van de gemeenten rekening gehouden met het feit

⁴ <http://www.dub.uu.nl/artikel/nieuws/studerende-moeders-teleurgesteld-bussemaker.html>

dat een deel van deze jongeren de opleiding niet zullen kunnen afronden omdat zij tegen onoverkomelijke drempels aanlopen, zoals het ontbreken van faciliteiten om studie en zorg te combineren? Ook zal niet iedere deelnemer aan de gestelde (niveau-)eisen kunnen voldoen. Deze jongeren zitten vervolgens met een enorme schuld, maar zonder diploma. De voornoemde leden vragen de Minister hierop te reageren. Verder vragen zij of alle alleenstaande moeders die door de gemeente naar een opleiding worden gestuurd, recht hebben op kinderopvangtoeslag. De Minister stelt in de voorliggende brief dat dit geen problemen hoeft op te leveren, maar uit berichten van Stichting Steunpunt Studerende Moeders blijkt dat er wel degelijk moeders zijn die volgens de gemeente geen recht op bijzondere bijstand hebben om aan de eigen bijdrage te kunnen voldoen, of moeders die door verschillende redenen (zoals bijvoorbeeld een schuld bij de Belastingdienst) helemaal geen kinderopvangtoeslag van de belastingdienst krijgen⁵. Deze leden vragen de Minister op welke wijze deze moeders die geen bijzondere bijstand en geen kinderopvangtoeslag krijgen, in de hoge kosten van de kinderopvang moeten voorzien. Zij vragen hoe de Minister gaat voorkomen dat dit tot voortijdige uitval leidt en of zij hierover contact heeft gehad met de VNG. De leden vragen verder een reactie van de Minister op de berichten dat een werkloze hoogzwangere vrouw, in bezit van een hbo⁶-opleiding, toch door de gemeente werd gedwongen opnieuw een studie te gaan volgen⁷. Zij vragen op welke wijze de Minister dit soort uitglijders van gemeenten in de toekomst gaat voorkomen. Deze leden doen een dringend beroep op de Minister om een einde te maken aan de mogelijkheid dat gemeenten werklozen dwingen een studie te volgen, zonder dit te faciliteren. Van werkloosheid in de schuldenproblematiek terecht komen is geen oplossing, menen deze leden. Ook vragen zij de Minister een einde te maken aan de willekeur in gemeentelijk beleid. Iedereen in Nederland zou van dezelfde rechten aan moeten kunnen, maar gevoerd beleid verschilt van gemeente tot gemeente. Verder verzoeken zij de Minister op korte termijn in gesprek te gaan met de Stichting Steunpunt Studerende Moeders en concrete afspraken te maken met de MBO-Raad, de Vereniging Hogescholen, de VSNU⁸ en de VNG om bestaande knelpunten in kaart te brengen en hier oplossingen voor aan te dragen. De Minister geeft in de voorliggende brief aan dat de knelpunten, gesignaleerd door Stichting Steunpunt Studerende Moeders, niet door het veld worden herkend. Deze leden menen dat dit juist het belang van een gesprek met de Stichting Steunpunt Studerende Moeders benadrukt. Zij wijzen bijvoorbeeld op het ontbreken van een zwangerschapsverlofregeling en de problemen rondom de hoge kosten voor kinderopvang.

De leden van de CDA-fractie concluderen dat de informatievoorziening richting studerende moeders verre van optimaal is. Voor veel zaken die als knelpunten worden ervaren, bestaat een oplossing, zo blijkt uit de brief. Zij vragen of de Minister kan aangeven wanneer de aangekondigde brochure beschikbaar is. De voornoemde leden vragen of het mogelijk is om informatie over de beschikbare voorzieningen etcetera meer proactief onder de aandacht te brengen met name bij de instellingen die minder te maken hebben met jonge moeders. De leden lezen in de brief van de Minister dat instellingen vanuit hun profileringsfonds jonge moeders financiële ondersteuning kunnen bieden. Zij vragen hoe vaak een beroep hierop wordt gedaan dat wordt gehonoreerd. Verder vragen de leden in hoeverre het Steunpunt Studerende Moeders financieel wordt onder-

⁵ Berichten Stichting Steunpunt Studerende Moeders, op verzoek ter inzage

⁶ hbo: hoger beroepsonderwijs

⁷ <http://www.dub.uu.nl/artikel/achtergrond/hoogzwanger-diploma-op-zak-en-toch-moet-ze-weer-studeren.html>

⁸ VSNU: Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten

steund door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Is het verdienmodel voor het Steunpunt realistisch? Zij vragen of het Steunpunt wordt ingeschakeld om mee te denken over de benadering en aanpak van jonge moeders.

Tot slot een vraag over het door de studerende moeders zelf ontwikkelde programma, het Smart Mama Coachprogramma. De voornoemde leden vragen hoe dit wordt gefinancierd en wat de rol van gemeenten en scholen is.

De leden van de D66-fractie achten het van groot belang dat iedereen de kans krijgt om zijn/haar opleiding te voltooien. Jonge vrouwen die moeder geworden zijn en die hun opleidingen willen afronden, hebben vaak te maken met (extra) belemmeringen om dit te kunnen realiseren. De genoemde leden zijn van mening dat deze moeders de kans moeten krijgen tijdens hun zwangerschap en het grootbrengen van hun kind(eren) op een goede manier hun studie af te maken. Daarbij moet er geen onderscheid gemaakt worden tussen hoger en lager opgeleiden. In het huidige onderwijssysteem is er in het hoger onderwijs een profileringsfonds voor studenten die zwanger zijn. In de brief van de Minister wordt uitgelegd dat deze studenten kunnen rekenen op financiële steun wanneer zij studieovertraging hebben opgelopen en hun termijnen voor een beurs overschrijden. Dit profileringsfonds is niet van toepassing voor mbo studentes die jong moeder zijn geworden. De Minister stelt dat studenten in mbo-opleidingen op niveau 1 en 2 studiefinanciering, inclusief eenouder toeslag, ontvangen als een gift. De Minister gaat echter niet in op de vraag of het wenselijk is dat moeders die een mbo-opleiding volgen ook financiële steun te krijgen via een profileringsfonds. Zij vragen of de Minister alsnog deze vraag kan beantwoorden en toelichten waarom zij dit wel of niet wenselijk acht. De voornoemde leden vinden het belangrijk dat alle onderwijsinstellingen voldoende begeleiding geven aan studerende moeders en/of zwangere studenten. De Minister benadrukt in haar brief dat dit in het mbo-veld en bij de MBO Raad voldoende gewaarborgd wordt. Daarnaast wordt verwezen naar het voorbeeld van grote mbo-instellingen die op het gebied van studerende moeders en/of zwangere studenten een specifiek beleid hebben ontwikkeld. Dit betekent dat niet alle mbo-instellingen en ho⁹-instellingen een dergelijk beleid hebben. Daarmee bestaat het risico dat studerende moeders en/of zwangere studenten vroegtijdig zullen stoppen met hun studie. Om te kunnen waarborgen dat zwangere studenten en/of studerende moeders hun studie daadwerkelijk afronden, vinden de leden het van belang dat er richtlijnen op landelijk niveau worden ingevoerd. De leden vragen de Minister toe te lichten of zij het idee van landelijke richtlijnen en/of protocollen ondersteunt.

Deze leden merken op dat DUO¹⁰ geen rekening houdt met zwangerschapsverlof. Er wordt dan ook geen extra studiefinanciering uitgekeerd voor de maanden vertraging die een zwangere student heeft opgelopen. De leden vragen de Minister toe te lichten of zij bereid is een regeling voor zwangerschapsverlof samen met DUO te introduceren.

II Reactie van de Minister

⁹ ho: hoger onderwijs

¹⁰ DUO: Dienst Uitvoering Onderwijs